УДК 371.13:004.928
DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-34

Дай ЧЖЕН,
аспірант кафедри початкової і професійної освіти
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АНІМАЦІЙНОГО ДИЗАЙНУ

Статтю присвячено питанням удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців анімаційного дизайну. У процесі дослідження виявлено, що творчий компонент художньої діяльності, здатність до креативності у синтезі з іншими компонентами (креативний (творчий), гуманістичний, культурологічний, соціологічно-комунікативний, прогностичний) становлять сутність професійної підготовки фахівців з анімаційного дизайну. Перелічені компоненти професійної підготовки розглядаються на прикладах класичної китайської анімації.

Доведено, що проектна діяльність майбутнього анімаційного дизайнера побудована на принципах інтеграції та взаємодії мистецтв, закономірностей цього розвитку, розуміння специфіки виразних засобів анімації, оволодіння досвідом реалізації художнього задуму у практичній і науково-дослідній діяльності.

Однією зі складових творчості майбутнього дизайнера анімації є пошук авторського стилю, що формується у процесі самостійної діяльності і залежить від розвитку фантазії, креативності, сформованої образотворчої майстерності тощо. Зазначено, що на вміння створювати художній образ впливають власні розвинуті художні здібності, які проявляються у вигляді сформованих рис професійної майстерності (творча уява, відчуття кольору, пропорційна єдність, художнє та образне мислення, зорова пам'ять тощо).

Ключові слова: анімаційний дизайн, вища освіта, професійна підготовка, професійна діяльність, образотворчість, творчі здібності.

Статья посвящена вопросам совершенствования профессиональной подготовки будущих специалистов анимационного дизайна. В процессе исследования выявлено, что творческий компонент художественной деятельности, способность к креативности в синтезе с другими компонентами (креативный (творческий), гуманистический, культурологический, социологически-коммуникативный, прогностический) составляют сущность профессиональной подготовки специалистов анимационного дизайна. Перечисленные компоненты профессиональной подготовки рассматриваются на примерах классической китайской анимации.

Доказано, что проектная деятельность будущего анимационного дизайнера построена на принципах интеграции и взаимодействия искусств, закономерностей этого развития, понимания специфики выразительных средств анимации, овладения опытом реализации художественного замысла в практической и научно-исследовательской деятельности.

Одной из составляющих творчества будущего дизайнера анимации является поиск авторского стиля, который формируется в процессе самостоятельной деятельности и зависит от развития фантазии, креативности, сложившегося изобразительного мастерства. Отмечено, что на умение создавать художественный образ влияют развитые личностные художественные способности, которые проявляются в виде сформированных черт профессионального мастерства (творческое воображение, чувство цвета, пропорциональное единство, художественное и образное мышление, зрительная память и т. д.).

Ключевые слова: анимационный дизайн, высшее образование, профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, изобразительное искусство, творческие способности.

© *Дай Чжен, 2020*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Осмислення анімаційного дизайну як нового виду проектно-художньої діяльності людини ставить перед педагогами освітніх закладів нові завдання і спонукає їх до пошуку більш ефективних способів професійної підготовки.

В умовах нової державної політики в галузі медіаринку виробництво китайської анімації має достатньо творчої свободи. З початку 2008 р. центральний уряд КНР розробив державну програму сприяння розвитку дизайну, передусім анімаційного. На сьогодні освітні мистецькі процеси КНР спрямовані на оновлення і модернізацію за рахунок поєднання інноваційних технологій інших країн світу, які відповідають сучасним міжнародним вимогам фахової підготовки з національними освітніми традиціями та регулюються такими нормативними документами, як: «Стратегія розвитку освіти в Китаї у XXI ст.», «Декларація про міжнародний порядок у XXI ст.», «Спільна декларація про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти» тощо.

Пріоритетними напрямами державної політики КНР є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, розвиток освіти як державно-суспільної системи. Потреба підняти освітні процеси в галузі анімаційного дизайну у КНР до міжнародного рівня є актуальною. Мистецтво анімації, окрім художньої естетики, образотворчого мистецтва, проєктної графіки, включає в себе різноманітні літературні жанри, такі як філософські притчі, соціальні метафори і мініатюри, романтичні балади тощо. Дизайнери анімації розповідають історії без слів, лише за допомогою засобів образотворчості і графіки, розфарбовуючи анімацію емоціями.

Тож на сьогодні актуальним виявляється проблема підготовки майбутніх фахівців анімаційного дизайну відповідно до вимог європейського освітнього простору, що дозволить забезпечити оптимізацію професійної підготовки майбутніх фахівців на високому рівні, здатних творити в умовах міжкультурного фахового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті поставлених наукових завдань було вивчено праці з проблеми професійного навчання в Китаї таких науковців, як: Лю Гуйлінь, Лю Чунилін, Щі Чанфа, Юй Цзугуан та ін.

Аспекти професійної освіти дизайнерів, розробку і впровадження сучасних педагогічних технологій у навчальний процес вищої школи розглядали: О. Баніт, В. Бойчук, Гу Цицзюнь, Гун Ченбо, З. Макар, Л. Оружа, В. Рунге, Л. Сліпчишин, Цзя Ячен, С. Чирчик. Як зазначає Л. Сліпчишин, «феномен дизайну відображає цілісність та універсальність науково-пізнавального, освітнього, технічного, художнього способів діяльності» і забезпечує високий рівень компетентнісного і художньо-естетичного розвитку особистості майбутнього фахівця» [2, с. 285].

Теорію дизайну і художньої творчості досліджували у своїх працях Є. Антонович, О. Бойчук, Ге Юйцин, В. Даниленко, М. Мурашко, М. Опалєв, Т. Паньок, В. Прусак, М. Яковлев, Ercument Gorgul, Giannalberto Bendazzi, M. Wong, C.W. Khong, Volker Kirchberg та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчення матеріалів наукових, педагогічних, мистецтвознавчих публікацій українських та китайських дослідників, нормативно-законодавчих актів з проблеми дослідження показало, що розвиток дизайну, культивування його засад є іміджетворчим інструментом суспільного та економічного поступу КНР.

Водночас у галузі розвитку дизайнерської освіти КНР подальшої розробки потребує як педагогічна теорія, так і організаційні аспекти підготовки фахівців. Недостатньо вивченими залишаються можливості інтеграції теоретико-методологічних принципів та загальнохудожніх методик українських та китайських вчених із системою знань і вмінь студентів у галузі анімаційного дизайну.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців з анімаційного дизайну в КНР.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мистецтво анімації межує з фантазією, креативністю, без цих творчих складових неможливо створити жоден дизайнерський твір. Власний унікальний анімаційний стиль формується у процесі творчості, коли дизайнер виходить за межі буденності та обмежених соціальних стереотипів. Цей власний стиль, по суті і є професійними здібностями, що має індивідуально-психологічні властивості особистості,

відповідає вимогам професій і є умовою її успішного виконання. Професійні здібності дизайнера анімації формуються на основі загальних здібностей з опорою на спеціальні, творчі (рис. 1). Чим складніше професійна діяльність, тим важливіше розвивати спеціальні професійні здібності.

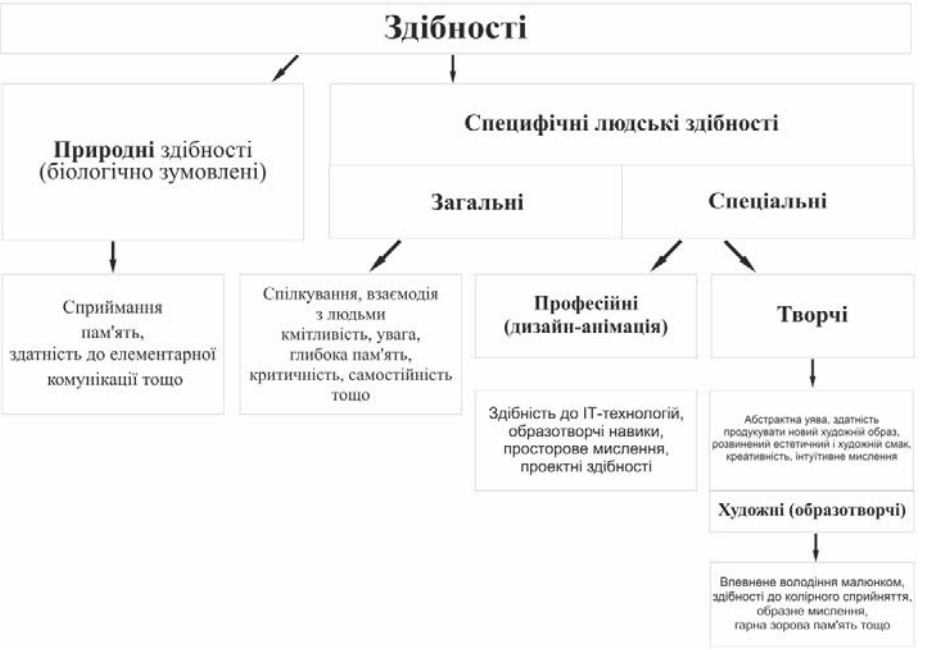

Рис. 1. Професійні здібності дизайнера анімації

Спеціальні професійні здібності майбутнього фахівця з анімації складаються з трьох важливих компонентів: володіння сучасними ІТ-технологіями (знання спеціальних комп'ютерних програм), володіння проектною культурою (здатність до конструювання, сприйняття просторового співвідношення предметів, навички креслення), володіння образотворчими навичками (малюнком, живописом, композицією, історією мистецтв, колірного сприйняття тощо).

Зазначимо, що для дизайнера анімації важливе значення мають власні розвинуті художні здібності, які проявляються у вигляді сформованих рис професійної майстерності. Це, передусім, творча уява, відчуття кольору, пропорційна єдність, художнє та образне мислення, що породжує яскравість образів, емоційне ставлення до образотворчого явища, вміння побачити в предметах основне, найбільш характерне, почуття гармонії, уміння конкретизувати і узагальнювати художній образ, створювати оригінальні композиції тощо.

Важливого значення для розвитку і зміцнення художніх здібностей має гарна зорова пам'ять, що забезпечує збереження яскравих образів у свідомості дизайнера анімації, і здатність на цій основі трансформувати їх у художній образ, уміння передавати у зображенні подібність із зображуваним об'єктом.

Для майбутнього фахівця анімаційного дизайну творчий компонент художньої діяльності, здатність до креативності у синтезі з іншими компонентами (креативний (творчий), гуманістичний, культурологічний, соціологічно-комунікативний, прогностичний) становлять *сутність професійної підготовки фахівців з анімаційного дизайну.*

Розглянемо ці компоненти більш детально.

Одним із важливих компонентів у сутності професійної підготовки майбутніх дизайнерів анімаційного мистецтва вважаємо креативний компонент, який прямо дотичний до творчості. Термін «креативність» з'явився відносно недавно і означає творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей що входять до структури обдарованості як незалежний фактор. Креативні дизайнерські рішення,

як правило, створюються для привертання уваги, в основному за рахунок легкості сприйняття, яскравості і високої запам'ятовуваності образу.

Наприклад, якщо звернутися до історії китайської анімації, привертає увагу стрічка «Пуголовок шукає маму» Те Вейя (1961), що була зроблена у стилі живопису сеіхуа (се-і). Для створення художнього образу використовувалася туш і водяні фарби, що наносилися на шовк або папір. Стрічку «Пуголовок шукає маму» прийнято вважати першою креативною анімацією, відтвореною в китайській техніці шуймохуа.

У цій стрічці креативність автора проявляється у творчій продуктивності як здатність породжувати нові незвичні ідеї, відхиляючись від традиційних схем мислення. Тож нестандартна для європейського глядача техніка фільму «Пуголовок шукає маму» одразу привернула увагу творчої громадськості.

Звернемося ще до одного прикладу подолання стереотипів в анімації, не стандартного для свого часу. У художньому рішенні стрічки «Флейта пастуха» режисер Те Вей умілo поєднує різні стилі і напрями традиційного китайського живопису. Тло для цього фільму малював відомий пейзажист Фан Цзічжон у характерній техніці шуймохуа. У зображенні традиційного південного китайського пейзажу (берег з вербами, іволги в бамбуковому лісі, струмок в ущелині, водоспад у підніжжя гори тощо) було використано одразу три напрями китайського живопису: жанровий живопис, живопис квітів і птахів (хуа-няо), пейзажний живопис (шань-шуй), що поєднувалися і гармонізували один з одним, утворюючи одне ціле. Автор привертає увагу глядача оригінальністю техніки, що полягає у використанні п'яти відтінків туші – темного, густого, щільного, м'якого і прозорого для легкості сприйняття і запам'ятовуваності образів.

На цьому прикладі ми бачимо, як професійно і органічно поєднуються дизайнерські і художні здібності. Художні навички використання традиційної техніки малювання тушшю з різним вмістом води на текстурі рисового паперу утворюють унікальні монохромні ефекти багаті на переливи барв.

До появи комп'ютерної технології художники знімали анімацію тільки за старою технологією, яка передбачала заливку контурного малюнка на папері або целулоїді. Китайські режисери відмовилися від цієї практики, почавши використовувати національну живописну техніку, щоб створювати візуальне відчуття порожнечі і повноти простору на екрані. Успіх експерименту показав, що традиційний живопис відіграв значну роль у формуванні поетики китайської національної анімації.

Тож креативний компонент у професійній підготовці майбутніх фахівців з анімаційного дизайну якнайкраще робить можливим визначення тих особистісних властивостей індивіда, які відображають його глибинні якості для створення оригінальних ідей, інсайдів, відкриттів, дозволяє знаходити нестандартні рішення у розв'язанні різноманітних проблемних ситуацій.

Зокрема креативний компонент у професійній підготовці майбутніх фахівців сприяє інтелектуальній активності, здатності до дивергентного мислення, розробки творчих, продуктивних рішень, актуалізації творчого потенціалу особистості, здатності виходити за рамки стереотипних асоціацій, виявлення творчих ресурсів та засобів їх реалізації у дизайнерській діяльності.

В умовах професійної підготовки майбутніх фахівців з анімаційного дизайну процес культивування в них креативності дозволяє сформувати мотиваційно-ціннісні орієнтації та якості творчої особистості, що необхідні для здійснення дизайн-діяльності (оригінальність, валідність, адекватність поставленим завданням), виховує віру у власні здібності та можливості, сприяє цілеспрямованому, системному опануванню різноманітних творчих завдань, методів і прийомів художньої активності (естетичність, екологічність, оптимальність форми до призначення), розвиває проектний підхід спеціальними вправами і тренінгами тощо.

Одним з методологічних компонентів інтегральної структури підготовки майбутніх фахівців анімаційного дизайну до професійної діяльності є *гуманістичний компонент*. Розвиток сучасного дизайну різко підвищує статус і роль творчої особистості дизайнера. Це зумовлено продуктивним використанням високих технологій. Звідси та велика увага, яка приділяється сьогодні людині, її культурі, освіті, розвитку творчих здібностей, створенню необхідних для цього умов, гуманізації всього способу життя людини.

Реалізація ідеї гуманізму ставить низку вимог до змісту професійної освіти майбутніх фахівців з анімаційного дизайну, а саме: розробка творчих завдань для формування художніх здібностей, втілення духовних можливостей особистості, вивчення історичної і культурної спадщини, виявлення нових можливостей технологічного знання в мистецтві анімації, поєднання когнітивної складової дизайн-освіти з різними видами діяльнісного досвіду, що впливає на здатності дизайнера передбачати соціальні наслідки своєї діяльності для суспільства, наповненість навчального процесу глибинними гуманістичними орієнтаціями, пріоритетність яких все більше вимальовується в системі світоглядних цінностей сучасного анімаційного мистецтва, забезпечення взаємозв'язку соціальних і професійних знань, встановлення інтегрованої і диференційованої частин у навчальних дисциплінах та їх оптимальне співвідношення.

Для китайської філософської традиції властиво наповнювати освітній процес гуманістичним та етико-метафізичним аспектом, що розуміється як ставлення людини не тільки до іншої людини, а й до всього сущого. Це одна з найважливіших традиційних етичних категорій конфуціанства і китайського гуманізму.

Культурологічний компонент невіддільний від гуманістичного і виступає в єдності під час професійної підготовки фахівців анімаційного дизайну. Як зазначає Т. Паньок, «дизайн-освіта приваблива своїм культурно-естетичним, всебічно розвиваючим напрямом, наданням ціннісним аспектам художнього навчання особливо вагомого значення» [1, с. 77].

Дизайн – це не лише певні знання, вміння, навички, а й спосіб буття людини в універсумі культури. Вважаємо, що становлення світогляду майбутнього фахівця з анімаційного дизайну як митця відбувається під впливом національного та соціокультурного чинників. На сьогодні анімаційний дизайн взяв на себе функції соціалізації естетичних цінностей, інтеграції естетичної та позаестетичної діяльності, він формує візуальний образ і в такий спосіб сприяє культурному прогресу.

Мистецтво анімації безпосередньо впливає на почуття, а через них – на інтелект, отже, опосередковано – на соціальну практику. У такий спосіб анімація об'єднує чуттєве і логічне пізнання, активізує почуття, волю, інтелектуальний пошук нестандартних, інноваційних рішень. Фахівець з анімаційного дизайну, у якого не розвинуті асоціативність, образність, продуктивна уява, фантазія (саме ці елементи творчого мислення розвиваються під впливом мистецтва), переважно орієнтований на виконавські функції [3, с. 42]. Тому розвиток пізнавального інтересу майбутнього фахівця з анімаційного дизайну засобами мистецтва становить необхідну умову його становлення як творчого суб'єкта культури.

Культурологічний компонент у системі професійної підготовки майбутнього анімаційного дизайнера проявляється у сукупності візуальних символів, знакових систем і культурних текстів, що впливають на дизайнерську творчість, народжуючи, таким чином, смислотворчість і дозволяючи реалізовувати професійну діяльність з урахуванням вимог естетичної культури суспільства за законами краси. Складність цього процесу полягає в тому, що необхідно знайти дійові засоби реалізації гармонійної єдності соціального й індивідуального, впливу багатства художньої культури та всіх благ соціального процесу на формування людської особистості. Разом з тим відомо, що набуття полікультурності сприяє розвитку образного мислення, збагачує асоціативний фонд і формує системи мотивацій стосовно творчої самореалізації.

Соціологічно-комунікативний компонент у професійній підготовці майбутніх фахівців з анімаційного дизайну включає в себе глибокий аналіз сучасного соціального розвитку та вміння об'єктивно оцінювати соціальну політику, чітке уявлення і класифікацію сучасних моделей, форм і методів самої практики дизайнерської роботи, розробку теорій дизайн-концепцій, моделей і технологій, спрямованих на ефективне функціонування анімації, розробку і реалізацію програм, що підвищують компетентність майбутніх фахівців з анімаційного дизайну.

Тож майбутньому фахівцю з анімаційного дизайну варто враховувати комунікативні можливості анімації та її виховну роль у соціокультурному середовищі. Анімація залучає глядача до дійства і концентрує його увагу на естетичних та виховних установках, сприяє породженню і поширенню різних зразків поведінки, типів взаємодії, розуміння кожним власної суб'єктної цінності, забезпечує соціокультурну ідентифікацію, дає свободу життєво-

го і творчого самовизначення тощо. До того ж соціологічно-комунікативний компонент значною мірою розкриває різні аспекти і значення анімаційного мистецтва як важливої складової культури для процесу творчого розвитку особистості загалом та її творчої спроможності щодо пізнання, творення і збереження культури зокрема.

Прогностичний компонент необхідний майбутньому дизайнеру з анімації для того, щоб бути завжди у тренді, розуміти, як вирішувати короткострокові (1–2 роки) перспективи реалізації анімаційного продукту (актуальність на масовому споживчому ринку, швидке перепланування творчої діяльності згідно з вимогами суспільства чи масового попиту тощо) та довгострокові (5 років і більше) завдання – прогнозування ефективності анімаційного контенту до застосування в конкретній мистецькій галузі, виконання й розробка бренда, розширення співпраці, зміна культурного вектора, застосування інноваційних технологій і матеріалів тощо.

Прогностичний компонент у сутності професійної підготовки фахівців з анімаційного дизайну дозволяє активізувати стратегіальність мислення, пошукову активність, спрогнозувати найбільш прийнятні рішення для власного творчого продукту за усталеними етапами мислення: виникнення проблеми – постановка завдання – підготовка до вирішення – формування задуму – втілення задуму – перевірка та доопрацювання. Залучення аналогізування, комбінаторики та реконструкцій дозволяють застосувати ці універсальні стратегії в ході творчого процесу.

Тож прогностичний компонент сприяє подоланню пасивності мисленєво-творчих процесів (пошук альтернативи, проектування, «мозковий штурм» тощо) і виступає умовою для прогнозування та перетворення звичних уявлень, стереотипів, явищ у нові, нестандартні, оригінальні.

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок. Отже, проведений нами теоретичний аналіз сутності професійної підготовки майбутніх фахівців анімаційного дизайну привів до висновку, що креативний (творчий), гуманістичний, культурологічний, соціологічно-комунікативний, прогностичний компоненти сприяють розвитку творчої проектної діяльності, що побудована на принципах інтеграції та взаємодії мистецтв, закономірностях цього розвитку, розумінні специфіки виразних засобів анімації, оволодінні досвідом реалізації художнього задуму у практичній і науково-дослідній діяльності.

Професійна підготовка майбутнього анімаційного дизайнера може бути подана в моделі, ядром якої є формування змісту професійної освіти, що відображає специфіку оволодіння основами анімації, її художніми складовими. Зміст підготовки майбутніх фахівців анімаційного дизайну полягає у формуванні в студентів поліхудожнього та полікультурного сприйняття образів світу; їхній готовності і здатності здійснювати художньо-творчу діяльність з включенням образного мислення, що забезпечує ефективне формування анімаційного мислення майбутнього дизайнера; комплексному засвоєнні спеціальних навчально-професійних знань з урахуванням психологічних основ сприйняття і подання інформації; застосуванні інноваційних технологій та інтеграційних методик з анімаційного дизайну.

Список використаної літератури

1. Паньок Т.В. Минуле, сучасність, перспективи: проблеми розвитку дизайн-освіти. «*Педагогічні аспекти підготовки викладачів з візуального мистецтва та дизайну: сучасність і перспективи»:* зб. матеріалів IX Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2017», м. Харків, 9–12 жовтня 2017 року / за загал. ред. В.Я. Даниленка. Харків: ХДАДМ, 2017. С. 75–77.

2. Сліпчишин Л.В. До проблеми навчання професійно спрямованого дизайну продукції. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2020. № 1 (19). С. 282–287.

3. Черепанова С.О. Людина культури у творчому синтезі філософії освіти та мистецтва: перспективи XXI століття. *Гуманітарні науки. Науково-теоретичний журнал*, 2001. № 1. С. 34–52.

4. Giannalberto Bendazzi, *Animation: A World History: Volume III: Contemporary Times*, CRC Press Taylor and Francis, 2016.